

Kunetz Szabolcs

Gondolatok a helyi televíziózásról
Avagy helyben-bajban fürösztve?

Budapest, 2008. május, 25. szám

ISSN 1788-134X
ISBN 978-963-87823-6-6

Kiadja az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet
Budapest, 1021 Hűvösvölgyi út 95.
Felelős kiadó: Nahimi Péter igazgató
Borítóterv: Czakó Zsolt
Nyomdai munkák
Műegyetemi Kiadó
Felelős vezető: Wintermantel Zsolt
www.kiado.bme.hu

Tartalom

1. A MÚLTBA VESZŐ ELŐZMÉNYEK	4
2. JELEN-LÉT	8
2.1. Közszolgálat	8
2.2. Helyi televíziók a médiakasztnban.....	11
2.3. Reklámtorta – az a láthatatlan szelet	13
2.4. Finanszírozás	15
2.4.1. <i>ORTT – pályázatok.....</i>	<i>15</i>
2.4.2. <i>Önkormányzatok.....</i>	<i>17</i>
2.4.3. <i>Helyi reklámpiac</i>	<i>20</i>
2.5. Szakmaiság.....	21
3. ÉRDEKVÉDELEM	23
3.1. Helyi Televíziók Országos Egyesülete	23
3.2. Feladatok, összegzés	24

1. A múltba vesző előzmények

A hetvenes évek második felében már általános tendencia volt a lakótelepeken a nagyközösségi antennarendszerek kiépítése, s ugyanakkor a híradástechnikai eszközök közül a – már a magánhasználatra is alkalmas – videokészülékek újabb generációja is elterjedőben volt - annak egyre hozzáférhetőbb ára miatt. A videotechnika és a nagyfrekvenciás technológia egyesítése már magában hordozta a helyi televíziós kísérletek lehetőségét, amire nem is kellett sokat várni.

A helyi televíziózás megszületésének egyik mérföldköve volt az első próbaadás, amelyet a Magyar Televízió (MTV) Pécsi Körzeti Stúdiójának munkatársai 1979. április 2-án, Pécsen, az Újmecekaljáról, a 17 emeletes épületben levő nagyközösségi antenna-központból adtak. Az adás mindössze a „Kábeltelevíziós kísérlet” felirattól állt¹. Ezt követően hosszú szünet következett, majd 1980 őszén már egy tízperces adást sugároztak az uránvárosi toronyházból, amely néhány lakásban volt csak látható. A pécsi próbálkozások mellett Nyíregyházán, Dunaújvárosban, Székesfehérvárott és Veszprémben is folytak adáskísérletek, amelyek elsődleges célja még a technikai lehetőségek ellenőrzése és igazolása volt.²

A helyi televíziózás kísérletének első nyomát ebben az idézetben leljük: „Amennyiben megoldható, hogy a központi antenna jele helyett (...) egy stúdiókimenetet kapjon a rendszer, abban a pillanatban egy önálló műsort sugárzó televíziós rendszer állna a város rendelkezésére – az országban, de talán a szocialista országokban is először.”³ Székelyhídi Attila és Kókány Jenő a szerzői annak a tizenhat oldalas tanulmánynak, amelyet a körzeti stúdió vezetőségének nyújtottak be, miután felmérték a város antennarendszerét. Úgy számoltak, hogy a város lakosságának mintegy kétharmada nézheti a kábeltelevíziót, ha megtörténik a végső kiépítés. Ez a becslés alultervezett volt, mert akkor még nem épült meg a kertvárosi lakótelep Pécsen. Békés Sándor, a Pécsi Körzeti Stúdió akkori vezetője támogatta a javaslatot⁴, hiszen nyilvánvalóvá vált a számára, hogy az igen behatárolt lehetőségeit, amelyeket a stúdió számára a központi adásidőpont, tematika, műsorstruktúra és időtartam területén az MTV meghatároz, ezzel az új, helyi hírközlési eszközzel jelentősen tágítani tudja. A javaslattevők kitértek a lehetséges műsortípusokra is: egészségügyi, balesetvédelmi, polgári védelmi és tűzvédelmi programok, hirdetések, rendezvények időpontjainak ismertetése, valamint egyéb műsorok⁵.

Ekkoriban a helyi televíziózás jogilag szabályozatlan környezetben mozgott, mindössze a postáról és a távközlésről szóló 1964. évi II. törvény vonatkozott rá, amely kimondta, hogy a Magyar Posta engedélyéhez kötött a nagyfrekvenciás villamosberendezések előállítása és azok üzemben-tartása. Az akkori állami vezetés természetesen nem vette volna jó néven, ha a szárnyát próbálgató újfajta televíziózás önálló tartalmakkal töltődne meg, ezért 1981 májusában a Magyar Posta Vezérigazgatóság Vezetékes Távközlési Szakosztályának vezetője egy határozott hangú rendelkezést adott ki a közösségi vevő-antennarendszerekkel kapcsolatban, melyben elrendeli, hogy azok engedélykiritáiban fel kell tüntetni, hogy „az

¹ Békés Sándor: Az első évtized, Baranya megyei Művelődési Központ, Pécs. 1986. 61. o.

² Kálmán András - Nagypál Endre - Szekfű András: A kábeltelevízió magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Műzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 191. o.

³ Székelyhídi Attila - Kókány Jenő: Kábeles rendszerű televíziós adás lehetőségei Pécsen, tanulmány

⁴ Kálmán András - Nagypál Endre - Szekfű András: A kábeltelevízió magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Műzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 196. o.

⁵ Kálmán András - Nagypál Endre - Szekfű András: A kábeltelevízió magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Műzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 195. o.

engedély nem jogosítja fel az engedélyest saját szerkesztésű, önálló műsorok továbbítására, valamint egyéb jellegű, külön információs átvételére.”⁶

Gyakorlatilag tehát már 1979-ben lehetővé vált volna a helyi televíziózás beindulása, ám látható, hogy jócskán voltak még akadályok: október 9-én például megszületett az a felső politikai állásfoglalás, amely kimondta, hogy nem támogatandóak ezek a kezdeményezések⁷. Ennek megfelelően sokan megálltak, és nem léptek tovább, ám egy évvel később újabb, a korábbiaknál nagyobb horderejű javaslat feküdt a döntéshozók asztalán: a dokumentum hat tervezett csatornáról szólt, amelyből három képűség-jellegű szolgáltatást nyújtana, a negyedik válogatva ismételne az MTV adásait, az ötödik egy kereskedelmi és reklámcsatorna, míg a hatodik várospolitikai műsorokat sugározna. Fontos érvként jelentkezett a kábel mellett, hogy *„az egyre élesedő nemzetközi ideológiai és tömegkommunikációs háborúban is megállhatja a helyét, hiszen ellenséges propagandát sugárzó műholdak által bevehetetlen e rendszer.”⁸*

Az MTV akkori elnöke, Nagy Richárd, tájékozódott a Pécsi Körzeti Stúdió kezdeményezéséről, az addig elvégzett munkákról, és támogatásáról biztosította a kábeltelevíziós kísérleteket. E támogatásnak írásos nyoma nincsen; az egyik forrás szerint egy interjúból derül ki, hogy 1980 tavaszán született a felhatalmazás, a Miskolci Filmszemlén, szőben.⁹ A másik forrás szerint pedig 1981. január 22-én tárgyalt az MTV elnöksége a Pécsi Körzeti Stúdió eddigi munkájáról és kezdeményezéseiről, s ezen az ülésen hangzottak el a bátorító szavak.¹⁰ Voltaképpen mindkét verzió igaz lehet, egymást nem zárják ki, mindenesetre komoly lökést adott az újrainduláshoz.

Talán ez a kinyilatkoztatás is hozzájárult ahhoz, hogy már a következő évben, 1982-ben megállapodást kötött a Pécsi Körzeti Stúdió a Nevelési Központtal, melyben a stúdió vállalta a műsorkoncepció kidolgozását, a szignál és az embléma megtervezését, a bemondó helyszín kialakítását, díszletezését, és legfőképpen a műsorszerkesztés felelősségét. A Nevelési Központ pedig az összeköttetést biztosította a nagyközösségi antenna-központtal.

Magyarország *első nyilvános kábeltelevíziós adása* 1982. november 29-én volt látható, a pécsi Kertváros lakossága számára, melynek során kilencven perces *élőadást* közvetítettek a Nevelési Központ Művelődési Házának ünnepélyes átadása alkalmából¹¹.

Történelmi pillanat volt, melyet aztán sok hasonló pillanat követett szerte az országban, s a rendszerváltás környékén már hazánkban volt az egyik legtöbb önállóan működő helyi televízió szerte Európában. Mindez természetesen a továbbra is ingoványos jogi környezetben történetelt, hiszen hiába volt áttörés az 1986. évi II. törvény (sajtótörvény), amelynek során a helyi televíziózás immáron nem megtúrt „kóbor jószág” volt, hanem igazi „háziállat”, vagyis az engedélyezett kategóriába került, valójában a jogi szabályozás nem volt képes a fejlődéssel lépést tartani. Persze – mondhatnánk ironikusan –, mit is várunk az akkori viszonyoktól, amikor már szinte megszületése pillanatában elavult volt a tíz évvel későbbi médiatörvény is,

⁶ Békés Sándor: Az első évtized, Baranya megyei Művelődési Központ, Pécs. 1986. 90. o.

⁷ Kálmán András - Nagypál Endre - Szeffü András: A kábeltelevízió magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 196. o.

⁸ Kálmán András - Nagypál Endre - Szeffü András: A kábeltelevízió magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 196. o.

⁹ Kálmán András - Nagypál Endre - Szeffü András: A kábeltelevízió magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 197. o.

¹⁰ Békés Sándor: Az első évtized, Baranya megyei Művelődési Központ, Pécs. 1986. 85. o.

¹¹ Békés Sándor: Az első évtized, Baranya megyei Művelődési Központ, Pécs. 1986. 115. o.

s mintha valami hasonló készülne most is a digitális átállás kapcsán. Ugyanakkor viszont elévülhetetlenek a helyi televíziózás elterjedése tekintetében a sajtótörvény azon passzusai, amelyek kimondták: „Helyi jellegű, önálló rádió- vagy televízióműsört készítő stúdiót (a továbbiakban: helyi stúdió) állami szerv, gazdálkodó szervezet, társadalmi szervezet és egyesület is alapíthat; (...) a helyi stúdió jogosult rádió-, illetőleg televízióműsört készíteni, és jogszabályban meghatározott módon nyilvánosan közölni.” Ezek szerint ugyanis a már létező, és – ugyan szabályozatlan formában, de mégis – működő, helyi televíziók, a bejelentést és az engedélyezést követően legálisan működhetnek, sőt, a műsorok készítésére külön engedélyezési eljárás nem kellett. Még szerencse, mondhatnánk, de valójában ez azt jelentette, hogy ha az akkori „alkotmányos” rendbe nem ütközött, emberi jogokat, nemzetközi érdekeket, állampolgárok és jogi személyek törvényes jogait, közérkölsöt, stb. nem sértett az adás, akkor – a főszerkesztő/intézményvezető/felelős szerkesztő – felelőssége mentén bármilyen kimehetett a csövön.

Annak ellenére tehát, hogy a 80-as évek káderképzése folytán, valamint a többszörös szűrők beépítésével, és a műsorokért felelős személy kiválasztásával beiktatott belső fékkel minimalizálni lehetett annak a lehetőségét, hogy nem engedélyezett, vagy „nemkívánatos” tartalom legyen látható a helyi adásokban, mégis egyfajta autonómiát kaptak a stúdióvezetők. Ezzel az autonómiával pedig úgy éltek, hogy megértették a helyi történések közlésének fontosságát, helyesen ítélték meg a helyi közösség igényeit, és igyekeztek kielégíteni a helyi információk közvetítésében addig meglévő űrt. A helyi televíziók indentitáskeresése azonban nem történt meg egyik napról a másikra, hosszú folyamat után találták meg a helyüket a hazai médiapalettán.

Azt már láttuk, hogy a postatörvény értelmében a Magyar Posta engedélyéhez kötötték a nagyfrekvenciás villamos berendezések előállítását és azok üzemben tartását. Ugyanakkor pedig a sajtótörvény engedélyhez kötötte a helyi televízió alapítását. A Magyar Televízió és a Posta létrehozott egy vegyes bizottságot, amelynek feladata volt, hogy kidolgozzák a helyi televíziózás alapelveit, megvizsgálják, hogy hol van igény önálló műsor indítására az országban, illetve hogy hol és milyen műszaki-infrastrukturális lehetőségek adóttak a műsorkészítésre. A Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala (MTH) is bekapcsolódott ebbe a munkába, csakúgy, mint a Szerzői Jogvédő Hivatal (SZJH). A Posta, vállalatának megfelelően 1984 végére elkészítette a kábelhálózatok fejlesztésére vonatkozó szabványkiegészítés kidolgozását, majd a kiépült rendszerek mérése, új hálózatok tervezése, kivitelezése következett. A Kábeltelevíziós Bizottság ún. „utazó csapata”¹² meglátogatta a lehetséges helyszíneket, és ott összevetették a helyi terveket a központi elképzelésekkel, valamint felmérték a helyi viszonyokat. Azt tapasztalták, hogy elavultak a nagyközösségi antennarendszerek, műszaki okok miatt nem lehet fejleszteni azokat, és a karbantartásuk sem kielégítő. Ugyanakkor viszont a Posta monopóliumába tartozó mikrohullámú jeltovábbítást több helyen is megvalósították – lényegében törvénytelenül – a helyi közösség igényeinek megfelelően, a helyi adások szélesebb körű terjesztése érdekében, úgy, hogy a nagyközösségi antennaállomások fejállomásai között teremtettek mikrohullámú összeköttetést.

Ez a Kábeltelevíziós Bizottság foglalkozott első körben a stúdióengedélyek kiadásával, mégpedig úgy, hogy a Posta megvizsgálta a jeltovábbító rendszert, a stúdiók e rendszerhez történő megfelelő csatlakozását, majd ha megfelelőnek találták, akkor jóváhagyták a stúdióengedély ezen részét. Az MTV pedig a stúdió alapító okiratát vette görcső alá egyrészt, hogy az mennyiben felel meg műsorpolitikai szempontból, másrészt pedig magát a

¹² Kálmán András - Nagypál Endre - Szeffü András: A kábeltelevízió magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Műzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 199. o.

stúdiótechnikát vizsgálta az adásbiztonság érdekében. Postának a stúdióengedély kiadása tekintetében vétőjoga volt. A működési engedélyt végül a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala adta ki.

A finanszírozási helyzet már a helyi televíziózás indulásakor sem volt kánaáni, ezért korabeli szerzők tanulmányaikban¹³ olyan társulási formát javasolnak, amelyben a helyi önkormányzatok (tanácsok), társadalmi szervezetek, állami vállalatok és intézmények is részt vesznek. Ez elsősorban a megosztott finanszírozás, illetve a műsoridő hatékonyabb kihasználása okán lehetett gazdaságos. A legjellemzőbb működési forma azonban végül a helyi tanács saját költségvetéséből létrehozott stúdió volt, de előfordultak olyan intézményes keretek is, ahol egy már meglévő intézményhez (pl. művelődési ház) csatolva működtették a helyi televíziót.

A 80-as évek közepére megszorodtak a helyi televíziók országsszerte. Túlzás lenne azt mondani, hogy mindenütt profi szakemberek végezték ezt a munkát, bár azt feltétlenül meg kell jegyezni, hogy a műszaki vonalon dolgozó helyi televíziósok minimum öt MacGyver¹⁴-nyi képességgel és szaktudással kellett rendelkezniük, mert egy komplett stúdiót és vezérlőt két gemkapocsból, egy doboz gyufából és némi cukorspárgából össze kellett tudniuk állítani. Ugyanakkor a műsorkészítők között sokan voltak, akiket érdekelt a munka, megkérdezték tőlük, hogy akarjátok-e csinálni, vállalt vontak és csinálták. És szép lassan kitanulták a szakmát, saját és egymás hibáiból okosodtak, míg végül rutinos öreg rókaként taníthatták a fiatalabb generációt. Különös bája volt a helyi televíziózásnak akkoriban, egyfajta küldetéstudattal készítették a műsorokat, sokszor leginkább csak szerelemből. Az emberek pedig szép lassan megszokták, hogy a tévésekkel időnként találkoznak a boltban, a fodrásznál, vagy éppen a munkahelyen, hiszen sokan csak másodállásban televízióztak.

Ma már más a helyzet: a helyi televíziózás talán sokak számára továbbra is szerelem, de már *indusztriális* körülmények között zajlik a „műsorgyárban a termelés”. Bizony, a helyi televíziózás is *ipar* lett, és manapság már némileg más problémákkal kell szembenéznie, mint egykor.

Az országban a rendszerváltást megelőző néhány évben már igen sok stúdió működött, s előbb-utóbb érzékelték, hogy azokkal a nehézségekkel, amelyekkel nap, mint nap találkoznak, nincsenek egyedül az univerzumban, bizony, más településeken is hasonló akadályokba ütköznek a kollégák. Gondot okoz a finanszírozás, a szerzői jogok kérdése, a technikai eszközbeszerzés, a képzés, a kapacitásbővítés, s a politikai játszmák is: ha kiszolgálják a helyi hatalmat, akkor a felelős szerkesztő rosszul dolgozik, ha pedig nem teszik, akkor a fenntartó számára lesz rossz a televízió vezetése.

Ezek a problémák, valamint annak felismerése, hogy ha nagyobb egységben, egymással összefogva próbálják meg kezelni azokat, akkor könnyebb megoldani azokat – no és persze az 1989. évi II. törvény, az egyesülési jogról –, vezetett el oda, hogy 1989. június 13-án megalakulhatott a Helyi Televíziók Országos Egyesülete¹⁵, a magyarországi helyi televíziók szakmai érdekképviseleti szervezete.

¹³ Kálmán András - Nagypál Endre - Szekfü András: A kábeltelevíző magyarországi fejlődésének sajátosságai, Videó-Alfa, Műzsák Közművelődési Kiadó, Budapest. 1987. 199. o.

¹⁴ © 2006 Paramount Pictures Corporation. All rights reserved.

¹⁵ A továbbiakban: HTOE

2. Jelen-lét

Ma Magyarországon elképesztő mennyiségű helyi televíziót tart nyilván az Országos Rádió és Televízió Testület¹⁶: több mint ötszáz vezetékes műsorszolgáltató, és csaknem ötven földfelszíni sugárzású helyi televízió van a médiahatósághoz hivatalosan bejelentve¹⁷. A sugárzó televíziók száma nagyjából fedi is a folyamatosan működő televíziókéét, azonban a vezetékes műsorszolgáltatók tekintetében fontos megjegyezni, hogy azok túlnyomó többsége nem funkcionál igazán televízióként. Talán nem is kellene annak hívni őket, hiszen javarészüket csak képűrságot sugározz, vagy még azt sem, csak egyszerű információs csatornáként működik. Ilyenek például azok, a kábelszolgáltatók által fenntartott csatornák, ahol a nap 24 órájában az adott csatorna promócióit, vagy a szolgáltató csatornakiosztását, ügyfélszolgálati rendjét lehet olvasni. Akad közöttük olyan, bejelentett műsorszolgáltató, amely semmilyen műsorszolgáltatást nem végez, átmenetileg, vagy tartósan. Megint sokan vannak azok, amelyek esetében a műsorszolgáltatás állandó megnevezése más és más, ám annak tartalma ugyanaz. Vagyis több településen mondjuk ugyanaz a képűrság látható. A becslések szerint az igazi televízióként működő, vagyis saját szerkesztett műsort adó helyi műsorszolgáltatók¹⁸ száma úgy 180-200 körül lehet, s ebben természetesen már benne vannak a nagy, huszonegy órában sugárzó helyi televíziók csakúgy, mint a heti két órát adó kis falutévék.

Általánosságban elmondható, hogy összességében a helyi televíziók, a maguk mintegy 2,5 milliárd forintnyi eszközparkjukkal, s az általuk foglalkoztatott mintegy 1200 emberrel, az ország egyik legnagyobb, közszolgálati tartalmakat előállító médiavállalkozása. Műsoraikat túlnyomó többségében, jellemzően úgy 70-80 százalékában ezek a televíziók közszolgálati tartalmakkal töltik meg. Praktikusan a Magyar Televíziónál – amely ugye *közszolgálati csatorna* – is nagyobb arányú közszolgálati műsortartalmakat sugároznak adásaikban.

2.1. Köz-szolgálat

Igen érdekes kérdés annak vizsgálata, hogy mit jelent a *közszolgálat* szó maga.

Magyar Nyelv Értelmező Szótárának definíciója szerint: „*közszolgálat*: az állam valamely jellegű, vagy önkormányzati hatóság, intézmény alkalmazásában végzett munka, ott kifejtett (rendszeres hivatali) tevékenység.¹⁹”

Ez a meghatározás úgy tűnik, sokat nem segít, tehát lehet tovább gondolkodni. Jelenti-e például kizárólagosan a köz szolgálatát? És azt milyen értelemben? Hiszen a latin-amerikai szappanoperák, vagy a Győzike show²⁰ is közszolgálatiak lehetnek, mivel a nézettségük igen magas, tehát valamilyen formában a köz szolgálatában állnak, amennyiben azt a „köz” igényli. Természetesen ez helytelen megközelítés, keressünk egy másikat: az 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról²¹ például a fogalmat nem, de az alábbiakat az értelmező rendelkezésekben meghatározza:

¹⁶ A továbbiakban: ORTT

¹⁷ www.ortt.hu [online] – nyilvántartás, 2008. február 6.

¹⁸ A tanulmány további részében kizárólag ezeket a műsorszolgáltatókat nevezem helyi televízióknak.

¹⁹ Magyar Nyelv Értelmező Szótára IV. kötet, Budapest. 1979.

²⁰ „A »Győzike« c. műsor reality komédia, melynek főszereplője a mindenki által csak »Győzikének« ismert Gáspár Győző.” Az RTL Klub Televízió műsorán. © RTL Klub Online, M-RTL Rt.

²¹ A továbbiakban: médiatörvény

„Közszolgálati műsor: az a műsor, melyben a közszolgálati műsorszámok meghatározó szerepet játszanak, és amely a műsorszolgáltató vételkörzetében élő hallgatókat, nézőket rendszeresen tájékoztatja közérdeklődésre számot tartó kérdésekről.”²²

Közszolgálati műsorszám: a műsorszolgáltató vételkörzetében (országos, körzeti, helyi) élő hallgatók, nézők tájékoztató, kulturális, állampolgári, életviteli szükségleteit, igényeit szolgáló műsorszám, így különösen:

- a) a művészeti alkotás, az egyetemes, a magyar és a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek kultúráját, valamint a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek életét, a kisebbségi álláspontokat bemutató közlés,
- b) oktatási, képzési célú ismeretek közzététele,
- c) tudományos tevékenység és eredmények ismertetése,
- d) a vallásszabadság megvalósulását szolgáló, valamint az egyházi és a hitéleti tevékenységet bemutató műsorok,
- e) a gyermek- és ifjúsági műsorok,
- f) a mindennapi életvitelt segítő, az állampolgárok jogi és közéleti tájékozódását szolgáló, az egészséges életmódot, a környezetvédelmet, a természet- és tájvédelmet, a közbiztonságot, a közlekedéssbiztonságot elősegítő ismeretek terjesztése,
- g) az életkoruk, testi, szellemi vagy lelki állapotuk, társadalmi körülményeik következtében súlyosan hátrányos helyzetben lévő csoportok számára készített műsorszám,
- h) a hírszolgáltatás.²³

Közszolgálati műsorszolgáltató: olyan műsorszolgáltató, amelynek működését közszolgálati műsorszolgáltatási szabályzat határozza meg, feladata többségében közszolgálati műsor szolgáltatása, fenntartása alapvetően közpénzekből történik, társadalmi felügyelet alatt áll, alapvető jogait és kötelességeit e törvény állapítja meg.²⁴”

Az a különös érzés alakul ki az emberben a törvény meghatározását tekintve, hogy bizony, nem is tévednénk nagyot, ha a Győzike show közszolgálati műsorszámnak minősülne, hiszen voltaképpen a médiatörvény 2. § 19/a. pontjának meg is felel, amennyiben bemutatja egy roma család életét. A probléma gyökere nem is itt van, hanem leginkább ott, hogy azok a műsorszámok, amelyeket a médiatörvény kategóriáiba be lehet illeszteni, azok valójában milyen képet is adnak a valóságos helyzetről, azaz a valódi állapotokat mutatják-e be, vagy inkább valamilyen torzított képet? S az egyoldalú, csúsztatásokkal terhes hírszolgáltatás is vajh’ a köz szolgálatában áll? A törvény nem tesz különbséget a szakmailag kifogástalan és a szakmaiatlan hírműsorok közszolgáltatásában, s vizsgálódásaiban az ORTT műsorfigyelő és műsorelemzési igazgatósága, vagy a panasziroda sem azt vizsgálja, hanem, hogy megfelelt-e a tájékoztatás a sokoldalúság, tényszerűség, időszerűség, tárgyilagosság és kiegyensúlyozottság követelményeinek²⁵.

Antal Zsolt, a MédiaMix c. havilap hasábjain így elmélkedik: „Magyarországon a rendszerváltás óta tisztázatlan a közszolgáltatás fogalmi meghatározása, miközben a fogalom hivatkozási alapként és érvként egyaránt intenzíven jelen van a médiáról folyó diskurzusban. Az 1995 végén elfogadott médiatörvény látszólagos kulcskifejezésének

²² 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 2. § 18.

²³ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 2. § 19.

²⁴ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 2. § 20.

²⁵ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 4. § (1).

tartalmát az eltelt nyolc év alatt sem sikerült tisztázni. Ideje lenne számba venni, hogy milyen valószínűsíthető okok húzódnak meg a közszolgálatosság fogalmi meghatározásának késlekedése mögött, és feltárni, milyen érdekek kötődnek a szabályozatlansághoz. A 15 éves közinformációs deficit nem tűr további halasztást, a helyzet rendezése a legalapvetőbb nemzeti stratégiai érdekek között sorolható.²⁶

Nos, a „közinformációs deficit” mégis csak tűri a további halasztást, legalábbis a cikk megjelenése óta eltelt csaknem három év óta tűri. Mindezek dacára tény: a közszolgálatosság fogalma nem kellőképpen definiált, azonban hivatkozási alapként és érvként valóban intenzíven jelen van, amikor a médiáról beszélgetünk. Mindenki tudja, hogy mit jelent, ám voltaképpen senki sem. Nem hiszem, hogy bármely ok késleltetné a közszolgálatosság fogalmi meghatározását, sokkal inkább arról lehet szó, hogy pillanatnyilag *nem tudunk* jobb definíciót rá kitalálni. Vagy nem is gondolkodunk rajta, hiszen ez a fogalmi homály-állapot mindenkinek jó, mindenki megtalálja benne a lehetőségeit.

Összességében tehát nem lettünk okosabbak, a közszolgálatosságot mindenki – bizonyos keretek között – szabadon értelmezheti.

Miért jelentettük akkor ki büszkén, hogy a helyi televíziók műsorideje 70-80 százalékában közszolgálati műsorszámokat sugároz, ha ennyire bizonytalan maga a fogalom? Egyfelől természetesen azért, hiszen a médiatörvény értelmezéseinek megfelelő közszolgálatosságot biztosítják, másfelől pedig azért – és véleményem szerint az a hangsúlyosabb -, mert olyan *közérdekű információkat* biztosítanak a helyi közösségek számára, amelyeket máshonnan – ilyen formában – nem kaphatnak meg. A helyi televíziók tudósítanak a közösség életének eseményeiről, a helyi politikai, kulturális, gazdasági történésekről. Ez az a felület, amely biztosítani tudja a közérdekű információk gyors és részletes megjelenését, azt a funkciót tölti be, amelyet klasszikusan nevezhetünk a közösség érdekében végzett szolgáltatnak. A helyi televíziók felülete nem jelent kizárólagosságot a helyi információk megjelenítésére, hiszen például az internetes tartalmak is alkalmasak lennének erre. Ugyanakkor azonban ezek a tartalmak pillanatnyilag a nyomtatott újság szintjén képesek átadni információkat, leszámítva az egyes helyi televíziók webes felületeit, amelyek részletes televíziós tudósításokkal is várják a honlap látogatóit. Itt érdemes megemlíteni a Pécs TV online²⁷ felületét, amely az országban elsőként jelent meg kulcsszavakra kereshető, saját fejlesztésű videoarchívummal, valamennyi, a televízióban megjelent anyag nézhető és letölthető formában megtalálható ott. Ez már túlmutat a klasszikus televíziós megjelenésen, és az *integrált tartalmak* irányába halad, amelyről a későbbiekben még lesz szó.

A televízió jelenleg még meglévő hatalmas *előnye* a többi felülettel szemben az elsősorban mozgóképes megjelenítés, amelynek segítségével minden információ eredményesebben rögzül, így az üzenetek hatékonyabban közvetíthetők. Ennek jelen esetben a közszolgálati tartalmak esetében van központi jelentősége, hiszen alapvető fontosságú a közérdeklődéssel bíró tájékoztatások pontos célba juttatása. Természetesen nem szabad leszűkíteni hírközvetítésre a közszolgálatosságot, hanem annak egyéb spektrumai is számottevőek a helyi televíziók műsoraiban: ilyenek lehetnek a hátrányos helyzetű rétegek integrációja, a többségi elfogadottság mértékének növelése ezen rétegek javára, az egyházi, hitéleti tevékenység közvetítése, életmód- és életvezetési tanácsok megjelenítése, környezettudatos nevelés, környezetvédelmi eszköztárak bemutatása, gyermek-és ifjúságvédelem, jogi segítségnyújtás, stb.

²⁶ Antal Zsolt: A közszolgálatosság égető hiánya; Médiamix 2004. 09. 10.

²⁷ www.pecstv.hu [online] © Pécs TV Kommunikációs Kft.

Mindannyiunk közös érdeke és felelőssége – vagyis nem kizárólag a helyi közösségeké –, hogy a helyi televíziók által megteremtett értékek, a településekről, helyi közösségekről készített kordokumentumok ne vesszenek el, hiszen azok nemzeti kincsek, pótolhatatlanok. Kiemelkedő fontosságú elérendő cél, hogy helyi televíziók archívumaiban, ilyen-olyan hordozón – de nyilván túlnyomó többségében szalagon – tárolt anyagok, valamint a jelenlegi műhelyekben naponta teremtődő értékek a Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA) által kötelezően feldolgozandók legyenek, s digitális formában megőrzésre kerülhessenek az utókor számára. Ehhez pedig biztosítani kell – leginkább állami forrásokból – olyan archiváló rendszert, amely kompatibilis a NAVA archívumkezelő rendszerével. A NAVA saját maga fogalmazza meg: „*A kötelezpéldány archívumokat minden országban ugyanaz a felismerés hozta létre: az elektronikus médiában (analóg és digitális televízió és rádió) keletkező audiovizuális dokumentumok a nemzeti kulturális és történelmi örökség részét képezik, a nemzeti kultúra és történelem dokumentumai, ezért megőrzésük a jövő számára és hozzáférhetővé tételük a kutatás és az oktatás céljaira ugyanolyan fontos, mint a nyomtatványoké, a képzőművészeti alkotásoké, a filmeké és a zeneműveké. A műsorszolgáltatói archívumok a gyártás kiszolgálására épülnek, ezért nem tudják megfelelő módon érvényesíteni az oktatás és a kutatás szempontjait. Továbbá, semmi sem garantálja, hogy az egyes műsorszolgáltatóknál felhalmozott kulturális értékek megfelelő módon és megfelelő rendszerezettséggel őrződjenek meg. Az ellenőrizetlenség és széttagoltság például a megőrzés területén óriási károkat okozott már eddig is.*”²⁸ Vagyis igen fontosak ezek az értékek, de a NAVA felállításáról 2004-ben meghozott törvény²⁹ sem emlékezik meg a helyi televíziókról. A Helyi Televíziók Országos Egyesülete pedig – felismerve a kezdeményezés jelentőségét – a kezdetektől fogva szorosan együttműködött a NAVA-val, s az ORTT-nél is többször kezdeményezte az archiváló rendszerekre egységesítésére – és NAVA-kompatibilitására – pályázat kiírását, eredménytelenül. A lehetőség ugyan megvan arra, hogy a helyi televíziók önkéntes adatszolgáltatás keretében nyújtsák be műveiket a NAVA-hoz, de a fő kérdést mindez nem oldja meg: a már akár két évtizede is meglevő értékek *megmentését* az enyészettől.

2.2. Helyi televíziók a médiakasztnban

Mint láttuk, a hangsúly a *lokalitáson* van: a lokális csatornák a helyi közösségek érdeklődési körébe tartozó híreket, információkat jelenítenek meg. Itt azonban említést kell tennünk egy sajátos jelenségről: a budapesti helyi televíziók helyéről és szerepéről.

Magyarország vízfejű ország, gigantikus fővárossal, minden döntések központjával. Budapest a véleményformálás netovábbja, az országos sajtó itt székel, munkatársai többnyire Budapesten és vonzáskörzetében élnek. A finanszírozás központja is itt található, függetlenül attól, hogy az állami-e, vagy pedig a vállalati szférába tartozó. Budapest a magyarországi döntéshozók fellegvára.

A helyi televíziók megítélése bizony meglehetősen negatív: alulf finanszírozottság, pocsék szakmai munka és rossz képmínőség a sztereotípiák, voltaképpen az ország első 24 órában át sugárzó televízióállomása³⁰ is csak „egy kis kábeltévé”-ként létezik a köztudatban. Vajon honnan erednek ezek a berögzült előítéletek? Vajon miért kell elmagyarázni egy fővárosi embernek, hogy mi az a helyi televízió?

²⁸ Miért van szükség a NAVA-ra? [online] NAVA honlapja (2008. 02. 06) URL: <http://nava.hu/nava/gyik.php>

²⁹ 2004. évi CXXXVII. törvény a Nemzeti Audiovizuális Archívumról

³⁰ Magyarország első 24 órában műsort sugárzó televízió csatornája a Pécs TV.

A válasz kézenfekvő: a budapestiek helyi televíziója nem más, mint valamely kerületi önkormányzat által fenntartott csatorna. „Kerületi tévének” lenni a *leghátatlanabb* vállalkozás: egy sajátos létforma az univerzumban, megfelelő pozícionáltság nélkül, de komolyabb nehézségekkel küzdő, mint a vidéki helyi televíziók. Azoknak ugyanis teljesen világos szerepük van, amelynek megpróbálnak megfelelni: híreket-információkat közvetíteni a helyi közösségnek a helyi közösség életéből, történeiséiből. Olyan tájékoztatásról van szó, amelyet máshonnan nem szerezhetnek meg az ott élők. Ezzel szemben a kerületi televíziók sokkal mostohább helyzetben vannak: a fővárosban történekről tájékoztatást kapnak az országos – kereskedelmi és közszolgálati – csatornáktól is. Ugyanakkor nincs meg az a közösségi *zárttság*, amely vidéken tapasztalható, amennyiben ott az emberek jellemzően ugyanazon településen laknak, dolgoznak, szórakoznak, gyermekeik ugyanott járnak óvodába, iskolába, s a politikai, gazdasági, kulturális szintér egy és oszthatatlan. A fővárosban egészen más a helyzet: az emberek az egyik kerületben ébrednek, jellemző, hogy egy másikban járnak a gyerekek óvodába, iskolába, egy harmadikban van a munkahely – a házaspár másik tagjái egy negyedikben –, a kulturális kikapcsolódást pedig megint más kerületekben találják meg. Vagyis az életüket nem egy zárt területi közösségben élik, hanem egy kerületeken *átjárható* nyitott rendszerben. Így a kerületi televíziók funkcióik javarészét elvesztik, hiszen adott esetben az a néző, aki lehuppan a fotelba a tévé elé, nem lesz kíváncsi arra, hogy milyen kerületi történések zajlanak, hiszen az élete nagy részét más és más kerületekben tölti, voltaképpen csak ébred és fekszik a lakóhelyén. A „jelentősebb” kerületi eseményeket pedig akár az országos csatornákból is megtudhatja – feltéve, ha kellően bulvár jellegű a téma. Tehát azt láthatjuk, hogy légüres térbe kerülnek a fővárosi helyi televíziók, képtelenek definiálni önmagukat, próbálnak helyi televízióként működni, jöllehet azt a funkciót nem fogják tudni betölteni. Így pedig valóban olyan műsort kap a néző, amelyet nehezen értelmez, nem érzi a magáénak, nem érzi, hogy hozzá szól, hanem csak egy televízió csatornát lát, amelyen legtöbbször emberek ülnek egy stúdióban és beszélgetnek számára érdektelen dolgokról. Nincs promóció, a műsorújság nem tartalmazza a műsorokat – és hogy egyáltalán mely napokon van friss adás –, az adásidő nagy részét képűtség teszi ki, amelynek információi mintha nem is neki szólnának. Ennek megfelelően, ha történetesen az említett nézőnk egy döntéshozó személy, elmondhatja magáról, hogy már látott helyi televíziót, de azt a kutya sem nézi, minek is oda pénzt adni.

Ballai Éva örökbecsű szavai mondják ki a legfontosabb igazságot erről a jelenségről, s a helyi televíziók megítélésről: „(...) *mind a médiairányítás, mind a médiaszereplők úgy képzelik, hogy Budapesttől 15 kilométerre az emberek már nyereg alatt puhítják a fasírtot, a helyi televíziós pedig az a bunkó, akit hatodrangú sztárocskák a kereskedelminek nevezett szemetekben neveltségessé tehetnek.*”³¹

Az említett döntéshozó pedig nagyot téved: a vidéki helyi televíziók hírműsorai meglehetősen *nézettek*, az emberek kifejezetten kíváncsiak arra, amit az országos hírszolgáltatásokból nem tudnak meg, de őket mégis alapvetően érinti. Helyzetük pontosan meghatározott, feladatuk világos. Képesek a megfelelő tájékoztatást adni, és kielégíteni a nézők helyi információkra vonatkozó igényeit. A vidéki helyi televíziók nézői magukénak érzik a csatornát, akár tetszik nekik a műsor, akár nem, de az övék. A képernyőn látható személyekkel nap, mint nap találkozhatnak az utcán, közülük való, ez adja a hitelességüket, s ezáltal a helyi televízió hitelességét. Egy 2006-os GfK felmérés³² szerint, amely negyvenhat helyi televízió

³¹ Ballai Éva: A helyi televíziózás története, jogi, gazdasági és politikai környezete A jövőbeli helyzetet meghatározó hatások és tényezők. [online]. In: Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet, Budapest. [2007. 05. 10.] URL: http://www.akti.hu/tanulmany/dok/ballai_01.doc

³² GfK Hungária Piackutató Intézet; adatfelvétel: 2006. március 6-12. Megkérdezettek száma: 3000 fő. Mintavétel: egyszerű véletlen mintavétel az adott településeken, a települések lakosságával arányosan.

nézettségét és a nézői véleményeket vizsgálta – különös tekintettel a saját készítésű híradókra –, megállapítható, hogy a helyi hírekkel kapcsolatos elsődleges információforrás a helyi televízió, megelőzve a megyei újságot, a helyi rádiót, a városi lapot, az internetes felületeket is. Különösen érdekes, hogy a helyi híradót a nézők hitelesnek, aktuálisnak, pártatlannak és informatívnak tartják.³³ Ezeket az adatokat a Magyar Gallup Intézet egy 2003-as felmérése³⁴ is igazolja, amely huszonöt városban végzett telefonos kutatást, random mintán: eszerint arra a kérdésre, hogy „milyen forrásból szerez tudomást arról, hogy mi történik az Ön városában?”, a megkérdezettek 93 százaléka válaszolt úgy, hogy a helyi televízióból, megelőzve a helyi újságot, az ismerősöket, a helyi rádiót, stb.

Mindezek azt mutatják, hogy a helyi televíziók presztízse ott mondható erősnek, ahol a valódi funkciója szerint működik. Ahol nem próbál vetélytársa lenni az országos kereskedelmi csatornáknak, ahol a televízió vezetői ráébredtek arra, hogy a nézői szokások is egészen másképp festenek a helyi televíziók esetében. Azokat ugyanis nem úgy nézik, ahogyan az országos csatornákat: nem ülnek órákat előtte, hanem célzottan az őket érdeklő információkat nézik, s ez teszi létjogosulttá az ismétléseket.

Nagyon komoly érdekképviseletre szorulnak tehát a helyi televíziók, annak érdekében is, hogy a megítélésük – a döntéshozók szemében – javuljon. Ehhez természetesen nem elég nekik jobbnak lenni bármely más televíziónál, hanem komoly *lobbítévképesség* kifejtésére is szükség van. Az elmúlt néhány évben azért történt elmozdulás, a HTOE előző – hat évig hivatalban levő – elnöke, Keresneyi János minden fórum előtt igyekezett egységesíteni ezt a meglehetősen heterogén csapatot, és ennek meg is lett az eredménye: az ORTT-vel igen jó munkakapcsolat alakult ki, bevonták a helyi televíziósokat a pályázatok előkészítésébe, valamint az egyesület tagot delegál a bíráló bizottságba is. Ma már a helyi televíziókat érintő jogszabályok előkészítésében is szerepet kapnak, de itt nem állhatnak meg: ott még nem tart a HTOE, hogy minden szinten számoljanak vele, sokszor egy-egy minisztériumi pályázatnál a kiírónak eszébe sem jut, hogy léteznek egyáltalán helyi televíziók. Pedig ezek a csatornák helyben többnyire elérték már azt, hogy hivatkozási ponttá váljanak, de országos szinten ez még messze nem mondható el.

2.3. Reklámtorta – az a láthatatlan szelet

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az elmúlt 17-18 év reklámpiaci változásainak nagy *vesztése* a helyi televíziózás. Egészen pontosan: sosem volt nyertese. Jelenleg egy reklámügynökség, vagy médiaügynökség média-tervező és -vásárló munkatársa országos kampányok lebonyolítása során nem számol a helyi televíziókkal. Valójában nem is teheti, hiszen a különböző adatok megadása során a szoftver ajánl lehetőségeket, ám ezekben a szoftverekben a helyi televíziók nem szerepelnek. Esélyük sincs arra, hogy helyi vállalkozókon kívül bárkit is rávegyenek meggyőzéses-hipnotizálás módon arra, hogy pénzt költsenek a hírműsor előtti reklámblokkban.

A kulcsszó a *nézettség*, s ma az egyetlen általánosan elfogadott mérési módszer az AGB Hungary műszeres televíziós közönségmérése. Aki ilyen adatot produkálni nem tud, gyakorlatilag nem is létezik az ügynökségek számára, így szinte még csak kiegészítő

³³ 1-5-ig terjedő skálán: hiteles: 4.5; aktuális: 4.3; pártatlan: 4.3; informatív: 4.3; színvonalas: 4; profi: 4; tartalmas: 4.2

³⁴ Magyar Gallup Intézet; adatfelvétel: 2003. június. Megkérdezettek száma: 2500 fő. Mintavétel: a telefonszolgáltatók által biztosított telefonelőfizetői címlistából véletlenül kiválasztott előfizetői számhoz tartozó háztartásból a kérdésekre csak egy személy válaszolhatott, nevezetesen akinek a kérdés időpontjához képest utoljára ünnepelték a születésnapját, biztosítván ezzel a kor és nem szerinti reprezentativitást.

elemként sem lehet részese az országos kampányoknak. De vajon miért nem rendelkeznek a helyi televíziók AGB adatokkal?

A válasz egyszerű: ma Magyarországon összesen 840 mérőműszer adataiból állítják össze a nézettségi statisztikákat. Ez a nézőmérő rendszer „a családoknál elhelyezett elektronikus adattároló egységekből minden éjjel telefonvonalon lehívja a nézettségi adatokat, és így már másnap képes adatokat szolgáltatni a televíziós csatornák és műsorok nézettségéről.³⁵” Értelemszerűen a műszerekből Budapesten van a legtöbb, a nagyobb városokban már kevesebb. Az AGB Hungary hétepcsétes titokként őrzi a mérésbe bevont családokat, nem lehet tudni, hogy hol vannak telepítve a műszerek, így azt sem tudhatjuk, hogy mely településen hány darab van. Az összes kihelyezett műszer alacsony számából azonban világosan következik, hogy vannak olyan települések - legalább az ország kétharmada -, ahol egyáltalán nincs műszer. Ahhoz, hogy egy helyi televízió nézettségét reprezentatív módon meg lehessen állapítani, például mondjuk Kaposváron, szükség lenne legalább 229 db mérőműszere, amennyiben a népességszámot összesen 68 697 főben állapítjuk meg.³⁶ Ehhez képest médiaberkekben azt rebesgetik, hogy ott pontosan egy darab műszer található. Könnyen belátható, hogy akár egy, akár 10 műszer is van Kaposváron, a Kapos TV nézettségéről autentikus adatot nem szolgáltathat az AGB, hiszen hetvenezer ember nézői attitűdjét harminc műszeres kapcsolató nem fogja tudni reprezentálni. Ugyanakkor pedig óhatatlanul is akadnak olyan települések, ahol van helyi televízió, ám nincs telepítve műszer, ami ilyen szempontból ugye a legérdekesebb felállás. Felmerülhet a kérdés, hogy ha egyenként nem is, de országosan vajon miért ne lehetne a helyi televíziók műsorainak nézettségét reprezentatívnak tekinteni? Nos, azért, mert vannak kisebb, heti két órát adó televíziók, és vannak nagyobb, 24 órás sugárzású csatornák is, más-más műsorstruktúrával, s a hírműsorok sem ugyanabban az időpontban láthatók mindenütt, így a mérés nyilvánvalóan pontatlan és használhatatlan. Ha egységesen ugyanabban az időpontban lenne mindenütt, minden nap a helyi híradó, akkor lehetne adatokat nyerni a helyi televíziókra vonatkozóan, országos reprezentativitással, de még akkor sem tudnánk azt meg, hogy helyben mennyire nézett az adott helyi televízió.

Akad természetesen pozitív példa is néhány, mindig vannak vállalkozó szellemű, és újításra törekvő cégek, amelyek személyes kapcsolatok révén, vagy más indíttatásból úgy döntenek, hogy kipróbálnak egy országos kampányt a helyi televíziók által kínált lehetőségekkel. Így tett a Tatai Cserép Rt. is 2001-ben, s a Helyi Televíziók Országos Egyesületén keresztül szervezett központi, országos reklámkampányt. Ennek keretében decembertől júniusig sugározták a helyi televíziók a reklámspotokat, heti néhány alkalommal, de szigorúan főműsoridőben, a helyi hírműsor előtt, vagy az után közvetlenül. Azóta ez az „akció” legendássá nőtte ki magát, ugyanis a Tatai Cserép Rt. még a kampány befejezése előtt szölt, hogy a helyi televíziók álljanak le a spotokkal, nem kell több sugárzás, mert egyszerűen képtelenek teljesíteni a megrendeléseket, annyira megugrott a rendelésállomány. A cég vezetői elmondták, hogy nem számítottak arra, hogy ilyen hatással lesz a termelékenységükre a helyi tévé sugárzás, s hiába próbálták gőzerővel teljesíteni a megrendeléseket, nem jártak sikerrel.

Összegezve, a helyzet tehát az, hogy a helyi televíziókat az egyetlen – ügynökségek által – elfogadott nézőmérés rendszerrel vizsgálni nem lehet, így a kör bezárul: hiába érnék is el a hírműsorok jelentős nézettséget, a reklámpiaci torta ebben a rendszerben láthatatlan és érezhetetlen lesz a helyi televíziók számára – kivéve a vállalkozó kedvű cégek által juttatott

³⁵ www.agb.hu [online]; www.agbnilsen.net/whereweare/dynPage.asp?lang=local&id=318&country=Hungary

³⁶ forrás: Központi Statisztikai Hivatal

falatkákat –, várhatóan a digitális átállás megtörténteig. Az pedig előbb-utóbb bekövetkezik, s jó eséllyel borít fel mindenféle szépen felépített nézőmérési stratégiát, és várhatóan lesz majd nagy csodálkozás a cégek marketingbugyaiban a számukra meglepő adatok láttán. A piac erőteljesen át fog rendeződni, pláne, ha hirtelen lehetőség lesz arra, hogy a digitális technológiának köszönhetően azonnali és pontos adatokat kapjanak az éppen a képernyőn látható műsorok nézettségéről – s akkor még a megváltozott, illetve a változás előtt álló nézői szokásokról nem is beszélünk.

Addig is azért nyilván sokat segítene a jelenlegi helyzeten, ha – akár ORTT-s támogatás segítségével – elérhető lenne egy olyan, országosan reprezentatív, de a helyi adatok megismerését is lehetővé tevő nézettségmérés, amelyet *elfogadnak* a médiaügynökségek, s amelynek segítségével bekerülhetnek a helyi televíziók azok szoftveres rendszerébe. Az elképzelés nem ördögtől való, hiszen kezdeményezés volt már erre: a HTOE több lehetőség megvizsgálása után támogatta a Szonda-Ipsos Média kutató, Véleménykutató és Piackutató Intézet ajánlatát, amely lehetővé tette volna, hogy a kutatási eredmények megjelenjenek a közvéleménykutató cég saját – de az ügynökségeknél jelen levő – rendszerében, versenyképessé téve ezáltal a helyi televíziókat. Azonban a kutatás nem kezdődött el, külső támogatás hiányában a HTOE nem tudta vállalni a program finanszírozását, pedig égető szükség lenne rá.

2.4. Finanszírozás

A helyi televíziók elsődleges feladata az információközvetítés, vagy nagyon leegyszerűsítve: a *helyi hírszolgáltatás*. Ez azonban meglehetősen drága multság, az egyik legköltségesebb műfaj. A helyi televízióknak ugyanakkor nem adják olcsóbban a kamerát, a lámpákat, a vágóstúdiókat, vagy akár a merevlemezeket – hogy mégse kazettákról beszéljünk a digitális korban –, mint a legnagyobb országos kereskedelmi csatornáknak, vagy akár a közszolgálatiakra. Vagyis adott termékre vonatkozó beruházási költségigénye pont akkora, mint bármelyik más televíziócsatornának szerte e hazában. Ugyanakkor azonban a bevételi lehetőségei lényegesen korlátozottabbak, a vételkörzet kicsisége miatt. Összehasonlításképpen: egy országos kereskedelmi csatorna hat nap alatt termel annyi bevételt, amennyiből a legnagyobb helyi televízió egy egész évig él. Azonban helyi televíziók többségének éves szinten mindössze annyi pénz áll rendelkezésére, amennyi egy országos kereskedelmi adónak 4-5 órára!

Adódik a kérdés, ha – amint azt fent láttuk – a reklámpiacból nem, vajon honnan szerzik a helyi televíziók a működésükhöz szükséges anyagi eszközöket? Cinikusan válaszolhatnánk, hogy nincsenek az elengedhetetlen feltételeken túlmenően anyagi forrásaik, jóllehet valahogyan mégiscsak léteznek ezek a lokális csatornák. A kép azonban ennél lényegesen összetettebb.

2.4.1. ORTT - pályázatok

A médiatörvény sajátos logikája folytán az a szerencsétlen „megtiszteltetés” érte a helyi televíziós társadalmat, hogy a jogalkotó nem vette figyelembe azt a – korábban már hosszasan taglalt – tény, miszerint a helyi televíziók műsoridejének 70-80 százalékában közszolgálati tartalmak láthatók, s ennek megfelelően nem is kapták meg automatikusan a közszolgálati státust. Sőt, voltaképpen semmilyen minősítést sem kaptak, a helyi televíziók mintegy kifelejtődtek a médiatörvényből. Azazhogy mégsem, hiszen magát a „jelenséget” definiálja: *„Helyi műsorszolgáltatás: az a műsorszolgáltatás, amelynek vételkörzetében éves*

átlagban legfeljebb százezer lakos vagy egy városon belül legfeljebb ötszázezer lakos él.” Nagyjából ennyi, vagyis a helyi televíziók – hacsak nem kéri valamelyikük kifejezetten a közműsor-szolgáltatói jogállást –, önmagukat kénytelen-kelletlen, *kereskedelmi televízióknak* minősítik. Közműsor-szolgáltató az lehet, akit az ORTT Testülete – benyújtott kérelemre – annak nyilvánít. A médiatörvény szerint az átminősítés akkor következhet be, ha a kérelemben az illető műsorszolgáltató vállalja a közműsor-szolgáltatóra vonatkozó kötelezettségeket³⁷. Nagy előnye a sikeres procedúrának, hogy nem kell műsorszolgáltatási díjat fizetni, azonban ezért kemény feltételeket szab a törvény: például, a napi műsoridő átlagában számított óránként a reklám időtartama nem haladhatja meg az öt percet, illetve, hogy a műsoridő – bármely módon számított – egy óráján belül a reklám nem haladhatja meg a hat percet. A kereskedelmi adók esetében ez a rendelkezés úgy szól, hogy a műsoridő bárhogyan is számított egy óráján belül a reklám nem haladhatja meg a tizenkét percet, de ebbe nem tartoznak bele a televíziós vásárlási műsorablakok³⁸. A kereskedelmi csatornák megszakíthatnak műsorszámot reklámmal,³⁹ a közműsor-szolgáltatók viszont nem,⁴⁰ kivéve a sport- és más olyan közvetítésekben, amelyekben természetes szünetek vannak. A kereskedelmi televíziók a hírműsoron kívül⁴¹ szinte bármelyik műsorszámukat támogathatják, a közműsor-szolgáltatók azonban csak vallási és egyházi tartalmú műsorszámokat, művészeti és kulturális eseményeket bemutató, vagy közvetítő műsorokat, a nemzeti és az etnikai kisebbségi anyanyelvű, illetve a nemzeti és etnikai kisebbségek életét, kultúráját bemutató, továbbá az életkoruk, testi, szellemi vagy lelki állapotuk, társadalmi körülményeik következtében súlyosan hátrányos helyzetben lévő csoportok számára készített műsorszámokat⁴². Könnyű talán belátni, hogy nem ezek a kifejezetten szponzorálható műsorok.

Míg a közszolgálati televíziók a törvényben meghatározott módon kaphatnak állami támogatásokat, addig a helyi televíziók célzott állami támogatásáról nem beszélhetünk. Pályázhatnak ugyanakkor – valamennyi televízióhoz hasonlóan – az ORTT Műsorszolgáltatási Alaphoz, amely egy olyan elkülönített pénzalap, melynek feladata a különféle műsorszolgáltatók, műsorszámok támogatása. Az Alap bevételei adódhatnak műsorszolgáltatási díjból, pályázati díjból, a műsorszolgáltatási szerződés megszegése okán kirótt kötbérből, bírságból, vagy kártérítésből. Ezen túlmenően költségvetési hozzájárulás is kiegészítheti a forrásait, és lehetőség van önkéntes befizetésekre is. Ugyanakkor a médiatörvény alkotói meghatározták azt is, hogy a forrásait mire költheti: az éves bevételének 0,5-1 százalékát a közműsor-szolgáltatók és nem nyereségérdekelte műsorszolgáltatók visszatérítendő, vagy vissza nem térítendő támogatására fordíthatja. A befizetett műsorszolgáltatási díjak összegének legalább felét a magyarországi gyártású

³⁷ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 22. § (2)

³⁸ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 16. § (2)

³⁹ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 17. § (2), az alábbi korlátozásokkal:

17. § (4) Nem lehet reklámmal megszakítani vagy megrövidíteni azt a műsorszámot, amely
- a) hírt vagy időszéri eseményeket tartalmaz, ha időtartama nem haladja meg a harminc percet,
 - b) tizennégy év alatti kiskorúakhoz szól, és időtartama nem haladja meg a harminc percet,
 - c) nemzeti ünnepek eseményeiről tudósít, vagy
 - d) vallási, illetve egyházi tartalmú,
 - e) dokumentumfilm, és időtartama nem haladja meg a harminc percet.

(5) A műsorszámon belül közreadott reklám vagy reklám-összeállítások között legalább húsz percrek kell eltelnie.

(6) A negyvenöt percnél hosszabb filmalkotás - a sorozatok, a könnyű szórakoztató műsorszámok és a dokumentumfilmek kivételével - negyvenöt perces időszakonként egyszer szakítható meg reklámmal. Ha a filmalkotás időtartama legalább húsz perccel hosszabb kétszer vagy többször negyvenöt perces időszaknál, akkor az további egy esetben szakítható meg reklámmal.

⁴⁰ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 24. § (3)

⁴¹ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 18. § (5)

⁴² 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 25. §

közszolgálati műsorszámok készítésének – visszatérítendő, vagy vissza nem térítendő – támogatására kell fordítania, „különös tekintettel a filmgyártással összefüggő előírásokra.”⁴³

Ennek megfelelően az ORTT minden évben dönt a várható pályázati kiírásokról, s ezeket az úgynevezett pályázati naptárban közzé is teszik. A műsorszolgáltatás besorolásától függően a helyi televíziók többféle támogatásban is részesülhetnek, de a legkomolyabb pályázati lehetőségük jelenleg minden bizonnyal a „TV-Állandó” megjelölésű pályázat, melyben – az eddigi évek gyakorlata alapján – évi 300-400 millió Ft pályázati keretösszeg állt rendelkezésre. Eredetileg negyedévenként meghirdetett, egy évre szóló támogatási rendszer, melynek során hír-, sport- és magazinműsor támogatását hirdeti meg az Alap. A rendelkezésre álló források csökkenése miatt immáron e pályázat esetében az év már csak három negyedéből áll, vagyis három fordulóban ítélik oda a meglévő keretösszeget. A pályázat nagyon sokat segített a helyi televízióknak abban, hogy ahol még nem volt, ott indítani tudjanak rendszeres hírműsort, illetve a már jól működő híradókat fejleszteni tudják. Az ORTT ezzel a pályázattal nagyban hozzájárult a helyi demokráciák *erősítéséhez*, de sajnos a pénz szaga odavonzotta azokat a vállalkozásokat is, amelyek nem igazi helyi televízióként működnek. Mivel ez a pályázat rendszeres – bár az ORTT elnöke ugyan az egyik helyi tévés találkozón kijelentette, hogy nem biztos, hogy az is marad, vagyis ne ezekre az összegekre építsék a helyi televíziók a hírműsoraikat –, a hírek szerint több vállalkozás alakult arra, hogy az e pályázaton elnyerhető összegeket megkaphassák. A médiatörvény rendelkezik egyfelől arról, hogy a közszolgálati tartalmakra vonatkozó támogatásokat nyilvános pályázat útján kell biztosítani, másfelől a felállítandó bírálóbizottságról is, amennyiben annak tagjait az ORTT Testülete választja ki „köztiszteltben álló személyek közül”⁴⁴. Tekintettel arra, hogy a Testület *politikai delegáltakból* áll, nyilvánvalóan a bírálóbizottságok sem lesznek mentesek a politikai döntésektől. Ez természetesen azt is jelentheti egyben, hogy a pályázatok elbírálása esetén adott esetben a politikai szempontok érvényesülnek a szakmaiság kárára. Némileg megerősíteni látszik ezt a feltételezést, ha végignézzük a bizottsági tagok névsorát:⁴⁵ nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy többségben vannak a szakmához értők. Pedig a Helyi Televíziók Országos Egyesülete ebben is igyekezett segítő kezét nyújtani: szakmai delegátusnak kért, és kapott helyet a bizottságban.

E pályázat mégis, minden problémája dacára *kifejezetten hasznos* a helyi televíziós műhelyek számára, ahogy már arról volt szó, számos település közössége e forrásnak köszönheti, hogy rendszeres hírműsort láthat a helyi televízió képernyőjén.

2.4.2. Önkormányzatok

A médiatörvény az ORTT számára biztosítja azt a lehetőséget, hogy a műsorszolgáltatási jogosultságra vonatkozó szerződéseket nyilvános pályázati eljárásban kösse meg. Ennek megfelelően az ORTT Testülete határozott az általános pályázati feltételekről⁴⁶ (ÁPF) is.

A helyi televíziók szempontjából többek között azért volt érdekes az ÁPF tartalma, mert ez rendelkezik a helyi önkormányzatok tulajdonlási lehetőségeiről, viszonyairól a helyi televíziós társaságokban. Eszerint az önkormányzatok előtt két út áll: vagy azok egyszemélyes tulajdonú társasága a helyi műsorszolgáltató, vagy pedig úgy kell kialakítaniuk

⁴³ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 78. § (2)

⁴⁴ 1996. évi I. törvény a rádiózásról és a televíziózásról, 78. § (4); (5)

⁴⁵ 2008. február 6-án: a 2006-os TV-Állandó pályázat bírálóbizottsági tagjainak névsora olvasható az ORTT honlapján.

⁴⁶ A továbbiakban: ÁPF

a tulajdoni arányokat, hogy az önkormányzat szavazati joga legfeljebb 25 százalékot érjen el a társaságon belül.

Így alakulhatott ki az a gyakorlat, hogy a helyi televíziók tulajdonosai, fenntartói döntő többségében a helyi önkormányzatok, száz százalékos részesedéssel. Igen kevés a magánkézben levő helyi tévék aránya, de számuk az utóbbi időben lassacskán növekedik. Ennek pedig közvetlen kiváltó oka az, hogy a tulajdonos önkormányzatok egyre nehezebb terhet látnak a helyi televíziók fenntartásában, forrásokat vonnak el tőlük, hogy az egyéb helyeken keletkezett költségvetési lyukakat foltozni lehessen. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján kijelenthetjük, hogy fehér hollónak számít az a helyi televízió, ahol évről-évre legalább az infláció mértékével emelik a televízió költségvetési támogatását, a jellemző egy ideig a stagnálás volt, mostanában pedig már az előző évi támogatás csökkentése a trend.

Nagy általánosságban elmondható, hogy a helyi tévék működési költségeik 40-60 százalékát kapják a fenntartó önkormányzatoktól, a többit pályázati úton, vagy reklám- és szponzorációs bevételekből fedezik. A két véglet természetesen létezik, vannak, akik önkormányzati támogatás nélkül működnek, és létezik olyan helyi televízió is, amelyeknek szinte nincs is más bevétele.

Jóllehet többségében kereskedelmi televízióknak minősülnek a lokális csatornák, mégis – ahogy arról volt már szó – műsoraikban inkább a közszolgálatóság jellemzi őket. Ez természetes is lehet, hiszen az önkormányzati finanszírozás feltétele a közszolgálati műsorok készítése, azonban többnyire elmondható, hogy a kereskedelmi bevételek közszolgálativá konvertálódnak, hiszen külső források igénybevételével is készülnek közszolgálati műsorok a helyi televíziókban.

Az intézményvezető / főszerkesztő / igazgató autonómiája bizonyos esetekben nagyban függ az őt kinevező polgármester elképzeléseitől. A kezdetben intézményi keretek között működő helyi televíziók így igen nehéz helyzetben találták magukat, hiszen *szabályozatlan* törvényi háttérrel „meggyengítve” kellett eleget tenniük a saját szakmaiságuk által diktált feltételeknek úgy, hogy még munkáltatói-politikai nyomás is nehezedett rájuk.

Érdekes módon nem sokat változott a helyzet napjainkra sem: ugyan alapvetően gazdasági társaságok üzemeltetik a helyi televíziókat, ám mivel nagy részük teljes egészében önkormányzati tulajdonban van, ezért ők - működésükhöz általában nem elegendő - éves támogatásban részesülnek, amely rosszabb esetben feltételezi a politika beleszólását a televízió működtetésébe. A televízió vezetői közül ki-ki tudása, ügyessége szerint hártja el a politika közeledését, másutt a városvezetés látja be, hogy a befolyásolással a hitelességét veszti el a médium, s ez az ő kommunikációját is negatívan érinti. Helyenként képviselői tudatébredésnek lehetünk tanúi: a helyi televízió működtetéséhez szükséges források biztosítása nem a televízió birtokbavételét, hanem a közösségi pénz újraelosztását jelenti. No, ez azért persze nem túl gyakori.

Az önkormányzatnak abban van döntő szerepe, hogy a településén működő csatorna funkcionális költségeihez olyan mértékben járuljon hozzá, amely elegendő ahhoz, hogy a televízió a közszolgálati feladatokat el tudja látni. Ennek ellenére a helyi tévék túlnyomó többsége napi anyagi problémákkal küzd: nemhogy technikai fejlesztésekre, a munkatársak szakmai továbbképzésének finanszírozására nincs lehetőségük, hanem még a fenntartási költségeik fedezése is csak nagyon komoly erőfeszítések árán valósulhat meg, amely erőfeszítések nagyon sok időt és energiát vesznek el a műsorok és az adás minőségének

javításától. Az önkormányzat felelőssége mindezek felett az alkotói- és a sajtószabadság biztosítása az általa fenntartott televízióknál. Felelőssége, hogy ne sajátjaként, hanem a közösség televíziójaként kezelje a helyi televíziót, s ennek megfelelően szakmai és ne politikai alapon nevezze ki a csatorna vezetőjét. Tulajdonosként felelőssége, hogy ne válhasson egyik, vagy másik politikai erő szócsövévé, hiszen a hitelességét, s ezáltal nézőit veszti el a televízió.

De azért be kell látni: független helyi televízió mint olyan, nem igazán létezik. Egyfelől nem lehet politikailag független teljesen, hiszen a fenntartó önkormányzat – mint tulajdonos, ráadásul leginkább egyedüli tulajdonos – a saját érdekeit tartja szem előtt elsősorban. A legkézenfekvőbb megoldás úgy beavatkozni a televízió műsorszerkesztési elveibe, vagy megoldani a városvezetés és a televízió között óhatatlanul felmerülő konfliktusokat, hogy a támogatás csökkentésének, vagy szélsőséges esetben annak teljes megvonásának lehetőségét lebegtetik meg a televízió vezetőjének szeme előtt. Mindezt persze részben ki lehet küszöbölni azzal, hogy a városvezetés megfelelően *lojális* főszerkesztőt nevez ki – nyilvános pályázat útján természetesen – a televízió élére, akár olyan áron is, hogy az addigi főszerkesztőt eltávolítják. Az önkormányzati választások utáni időszakban jól megfigyelhető ez a jelenség, országszerte történnek személycserék a televíziók vezetésében. Másfelől a helyi televízió gazdasági értelemben sem lehet igazán független, hiszen a helyi reklámbevételek jelentheti a másik fő bevételi forrását az önkormányzati támogatáson felül. Ennek megfelelően bizonyos – pláne önkormányzati – cégeknél történő visszasságok feltárása a televízió gazdasági érdekeivel szembehelyezkedő tevékenység lenne, hiszen a következő évi szponzorációs megállapodásnak akár búcsút is mondhat.

A jó hír azonban az, hogy amennyire ritka a független helyi televízió, annyira gyakori a *függetlenedés igénye* a televízió-vezetők körében. Túlnyomó többségében ugyanis azért erősebb a szakmaiságra, a szakmai igényességre való törekvés a politikai-gazdasági lojalitásnál. Ennek megfelelően keresgélnek és szélesítik a függőség falán keletkező repedéseket, hiszen – erről később lesz még szó – a létük fenntartásához alapvetően fontos a hitelességük megőrzése.

Példaértékű, s ennek megfelelően egyre több városban alkalmaznak már kommunikációs együttműködési megállapodást a tévé és a város vezetése között, amelynek keretében pontosan rögzítik mindkét fél lehetőségeit és jogait, s az együttműködés feltételrendszerét. Ez a megoldás mindkét fél számára előnyös, hiszen pontosan tudják, hogy mit várhatnak el a másiktól, s ha bármelyikük mégis nagyobb igénnyel lépne fel, a szerződés alapján az igény elutasítható, vagy újratárgyalhatóak a feltételek. Lényegében egy jó megállapodás ki tudja zární a televízió kézi vezérlésű irányítását a politika felől, biztosítva a tárgyilagos hírszolgáltatást, a valódi közszolgálatóság megvalósíthatóságának lehetőségét a helyi csatorna számára. Garantált műsorfelületet, garantált kontrollt, de nem szervilizmust kap így a helyi hatalom. Ráadásul ezen műsorok többsége interaktív, s a nézői visszacsatolás folytán némelyik gyakran az ügyintézés kezdőpontjává is válik.

A tulajdonostól való függetlenség természetesen álom csupán, de léteznek elképzelések arra, hogy hogyan is lehetne azt részben megvalósítani. Ha számszerűsítjük a helyi televíziók számára biztosított (önkormányzati, ORTT-s, stb.) támogatásokat, nagyjából 2-2,5 milliárd forintra tehetők azok. Ez jól láthatóan méltatlan összeg a közszolgálati csatornához juttatott milliárdokhoz képest, hiszen – amint már többször is említettük – a helyi televíziók is közszolgálati feladatokat látnak el. Természetesen hosszú időre megoldható lenne a helyi tévék fennmaradása, ha annyi állami támogatásban részesülnének összesen, mint az MTV, de

ez nyilván irreális elképzelés. Ha azonban a meglévő támogatások esetében minden egy forint után az állam is újabb egy forintot biztosítana, vagyis 2-2,5 milliárd forint *plusz* érkezne ebbe a szektorba, az már megoldaná a jelenlegi áldatlan állapotokat. Megvan ugyanakkor a veszélye is annak, hogy az önkormányzatok a felére csökkentik a saját támogatásukat, mondván, hogy eddig is megvoltak ennyi pénzből, oldjátok meg ezután is, ezért inkább az lehet a helyes út, ha az állam közszolgálati műsortartalmakra biztosít ennyi összeget, nem pedig normatív alapon. Nagy előnye ennek a konstrukciónak, hogy biztosítva van a felhasználás ellenőrzése az ORTT mechanizmusában, de ami még ennél is fontosabb, hogy *jelentősen csökkenti* az önkormányzati befolyást a helyi televíziókban. Hiszen ha eddig a működési költségek mondjuk felét biztosította az önkormányzat, ezáltal már az arány leesik a harmadára, vagyis sokkal kevésbé lehet sakkban tartani a támogatás csökkentését, vagy teljes megvonását lebegtetve a televízió vezetőjét. Ugyanakkor ez az összeg jelentéktelen nemcsak a közszolgálati televízió támogatásához képest, hanem ahhoz az értékteremtő munkához képest is, amit a helyi televíziók végeznek nap mint nap.

2.4.3. Helyi reklámpiac

Az országos reklámpiac esetében láthattuk már, hogy arra a pályára – melyen gondozott fű, szép a felfestés, öltöző és esti világítás is van – nem juthatnak fel a helyi tévés focisták még labdaszedőnek sem, hogy esetleg ha odapattan a labda, belerúghassanak egy picit. Azt a meccset kívülről nézik. A helyi pálya viszont az övék, legalábbis részben, s az ugyan beton, nyolcadakkora, mint a másik, és a kapukon nincs háló, sötétedés után pedig senki sem látja a labdát, de legalább jó sokan fociznak rajta!

Paradox helyzet, de minél nagyobb egy település, annál telítettebb a reklámpiac, ugyanakkor minél kisebb, szintén annál telítettebb. A nagyobb városokban főképp is, de vadászból is több van, míg a kisebb településeken igen csekély az egy négyzetméterre jutó fókák száma, ráadásul azok jó soványak is. Konkurencia mindenütt van, hiszen a televízió mellett a helyi rádió, lap(ok), megyei lapok, és egyéb érdekeltségek is ugyanabból a tából esznek. A táiban levő falatok pedig picinykék, és olyan csekély a mennyiségük, hogy senki sem tud jóllakni belőlük. No, ott aztán van is túlekedés.

Ugyanis a helyi televíziók esetében – még a legnagyobbaknál is – olyan szűk a vételkörzet, hogy nem lehet igazán komoly árat kérni a reklámfelületekért. Ráadásul nehezített a gyakorlat, mert a műsortartalom leginkább közszolgálati, így a legjobban értékesíthető reklámhelyek a helyi híradók környékén vannak, illetve műsortámogatásokkal próbálkozhatnak még.

Jellemzően a helyi piac tehát nem reklámspotok formájában jelenik meg a televízió képernyőjén, hanem egyéb más formákban. Tény ugyanakkor, hogy a profi reklámfilmek elkészítési költségei is a töredéke annak, amennyiért a reklámügynökségek legyártatják azokat, vagyis nem kell többszáz ezer forintot investálni egy reklámspot elkészítésébe. A lényeg a megjelenés alacsony bekerülési értéke a reklámozató számára, így – főleg a kistelepeken – nagyon népszerűek a képűrság-jellegű megjelenési formák.

Egyre inkább láthatóak helyben a médiakoncentrációs törekvések, ma már nem ritkaság, hogy a helyi televízió üzemeltet helyi újságot, és/vagy rádiót. Ennek nagy előnye az integrált szolgáltatási kínálat nyújtása a hirdető számára, amely nyilván vonzóbb is teszi az ajánlatot. Trükkök, speciális megoldások tökéletes tárházat adják a helyi televíziók annak érdekében, hogy valamilyen formában biztosítani tudják a működésükhöz elengedhetetlenül szükséges anyagi eszközöket, s hogy eleget tudjanak tenni a közszolgáltatásból adódó feladataiknak.

2.5. Szakmaiság

Egyértelműen nem jelenthető ki, hogy a fentebb vázolt küzdelem a megélhetésért, a politikai-gazdasági függetlenségért jót tesz a helyi televíziók szakmaiságának erősödésének. Mindez pedig nem tesz jót az amúgy is megtépázott renoméjuk helyreállítására tett erőfeszítéseknek. Kétségtelen, hogy a helyi televíziók nem homogének, a településekhez hasonlóan igen sokfélék.

Tulajdonosi körök, méretük, anyagi lehetőségeik, technikai felszereltségük, műsoraik, humán erőforrásaik *különbözőek*, így érthetően a gyártott műsorok minősége is eltérő. Az országos kereskedelmi csatornák megjelenésével, valamint a technikai fejlődéssel a helyi televíziók lépéshátrányba kerültek: a nézők hozzászórtak a kristálytisztá kép- és hangminőséghez, amelyhez a városi tévék (tisztelet a sok-sok kivételnek!) anyagi lehetőségeik szűkössége folytán csak később tudtak igazodni. De helytállásukat igazolja, hogy felzárkóztak, sőt, jelentős részüknél már nem találunk analóg jelet a műsorkészítés folyamatában.

Ugyanakkor az országos csatornák tartalmi szempontból helyzetbe hozták a helyi tévéket: ahogy elkényeztették a nézőket a technika fejlesztésével, úgy maradtak adósak az igényes, saját gyártású műsorok készítésével. És ez az „idilli” állapot bizony még ma is tart, sőt, néha úgy tűnik, van még út felé. Elsősorban a kereskedelmi televíziók műsorán láthatóak olyan produkciók, amelyekhez egy magára valamit is adó helyi televíziós sosem adná a nevét. Magam néhány éve hallottam az egyik kereskedelmi csatorna valamelyik remek „műsorvezetőjének” szájából élő műsorban azt a csodálkozással vegyes kíváncsisággal feltett, komolyan érdeklődő kérdést az Abai Napok rendezvénysorozat kapcsán – ahol mellelleg működik egy picinyke, napi műsort gyártó helyi televízió is –, hogy mégis, Aba⁴⁷ hol van? Oda is megy még busz?

A helyi televíziósok pedig képzik magukat, hiszen tudják, hogy bizonyos szakmai mércé alatt nincsen *hiteles* televízió. Amíg tehát az országos kereskedelmi csatornák időnként tájékozatlan, kérdezni képtelen, helyenként botrányos minőséget produkáló színész-, és/vagy sztár-„műsorvezetőket” vetnek be, addig a lokális információkat helyi szinten javarészt hiteles emberek közvetítik a nézőknek. A helyi médiának *létkérdés* a hitelesség megőrzése, hiszen elsősorban az információközvetítő szerepe miatt vonzza a nézőket, nem beszélve arról, hogy a helyi tévé képernyőjén látott arcok minden áldott nap szembejönnek az utcán. Ezért egyszerűen a helyi televízió nem teheti meg, hogy nem hiteles. A szórakoztatásban anyagi lehetőségei hiányában nem kelhet versenyre az országos csatornákkal.

De ez nem is feladata. A szórakoztatást sokféle – országos, regionális, kereskedelmi, tematikus, stb. – csatorna biztosítja, de azt senki, amit a helyi tévék: helyi információközvetítést, tartalomszolgáltatást.

Az is iránymutatást adhat a helyi televíziók szakmaiságának tekintetében, hogy a jelenlegi „médiasztárok” nagy része valamely városi tévében kezdte a pályafutását (Friderikusz Sándor, Erős Antónia, Máté Kriszta, stb.). Óriási az országos csatornák elszívó hatása: nemcsak riporttereket, műsorvezetőket, vágókat, s egyéb műszaki vonalon dolgozó szakembereket is magukhoz ragadnak a kisebb-nagyobb helyi elektronikus médiából. A helyi televíziók fel is vállalják e szerepüket: olyan szakembereket képeznek, nevelnek ki, akik aztán bármely csatornánál megállják a helyüket, s országos híru újságírókká, televíziósokká

⁴⁷ Aba nagyközség a Mezőföldön fekszik, a 63-as főútvonal mentén, félúton Székesfehérvár és Sárboágárd között, mintegy 81 km-re Budapesttől.

válhatnak. Intézményes formában akár együttműködések is létrejöhetnek az országos csatornákkal a képzések tekintetében.

A HTOE az elmúlt években oktatási jellegű feladatokat tudatosan nem vállalt fel, bár mindig voltak pártolói a képzési programoknak. Ugyan áll az egyesület rendelkezésére olyan kidolgozott koncepció, amely egyfajta gyorstalpaló tanfolyamként szolgálná az abban részt vevő helyi televíziósokat, azonban az elképzelés több sebből is vérzik. Az elképzelés lényege, hogy országsszerte öt képzési központban folya az oktatás, egy-egy hétvégét szánva rá központonként. A HTOE által felkért szakember egyfajta road show-szerűen járná az országot, és elemezne együtt főként hírműsorokat az érdeklődőkkel.

Alapvető probléma a helyi televíziók működési adottságaiból fakadóan, hogy ugyan szükségük lenne az állandó szakmai továbbképzésekre, ám azokat, akiknek ez igazán segítséget nyújthatna – szerkesztők, riporterek, műszaki vonalon dolgozó szakemberek – a televíziós műhelyek nem tudják két-három napra sem nélkülözni. Többnyire kevés ember lát el sok feladatot, így akár egy fő kiválása is könnyen az adásbiztonságot veszélyeztető tényező lehet, s ez hatványozottan igaz a kisebb televíziók esetén, ahol viszont talán nagyobb szerepe is kellene legyen a képzésnek. Ráadásul annak lenne igazán értelme – és látszata is –, ha egy stúdióból több munkatárs is részt vehetne a képzési programban, ám ez egyszerűen megoldhatatlan problémát jelentene. A másik fő problémája a koncepciónak, hogy alkalmatlan a funkciója betöltésére. Mégha a helyi tévék munkatársai zsúfolásig is megtöltenék a helyszínt, s a felkért szakember is kiváló, s nem csak a szakmájában, hanem még előadóként is, egy ilyen két napos akciót nem lehet olyan továbbképzésnek nevezni, amelytől valódi szakmai fejlődést várunk. Ahhoz többnapos alkalmakkal, gondosan felépített struktúrájú képzési program szükséges, a megfelelő mennyiségű, megerősítő ismétléseket beépítve. Vagyis sokszor két nap szükségeltetne a várt szakmai fejlődés eléréséhez, úgy, hogy párhuzamba lehetne állítani – riporterek esetén például – a képzés kezdetén készített anyagokat a program közepén és végén gyártottakkal. Ez az, aminek komoly értelme lehetne, s mindenki a saját magát láthatná a szakmai fejlődést.

Nem példa nélküli az elképzelés a helyi tévés szakemberképzéssel kapcsolatban, mint ahogyan a kezdeményezés bukása sem az: az elmúlt években két-három – OKJ-s képesítést biztosító – kezdeményezés is csődöt mondott az érdektelenségnek tűnő jelenség miatt, amely mögött valójában a nélkülözhetetlenek bizonyuló munkatársak el nem eresztése is állott.

3. Érdekvédelem

3.1. Helyi Televíziók Országos Egyesülete

Ha valaki látott már közelről egyesületet, akkor az tudja, hogy az jó eséllyel egy túros hátú közös ló⁴⁸. Aki részt vett már egy egyesületi közgyűlésen, az tudja, hogy többnyire a „jó eséllyel” kitétel felesleges. A helyi televízióknak két ilyen lova is van: az egyik a HTOE, a másik a Hálózat TV, igaz, ez utóbbi nem társadalmi szervezet, hanem részvénytársaság, a helyi televíziósok összefogásából jött létre, s épp emiatt kiemelkedő jelentőségű. Külön tanulmányt érdemlő, a médiatörténelem csodájaként létező jelenség.

Fontos mindkettőt megemlíteni, hiszen – igaz mintegy 15 év eltéréssel – de mindkettőt a helyi televíziók közös akarata hozta létre, más-más céllal.

A HTOE 1989-ben alakult meg a helyi televíziók érdekképviselői szerveként. Tagjai számára alapszolgáltatásokat nyújtott, szakmai konferenciákat szervezett, és eljárta a helyi televíziók érdekében. 2000-tól már saját – a kor szokásainak megfelelően vállalkozóként dolgozó – alkalmazottal rendelkezett, kezdett szépen felpörögni az egyesületi élet, egyre izmosodott a szervezet, bővítette tagjai számát, tárgyalóképes partnereknek tekintették, s eközben kiépült egy olyan – a magyarországi civil szervezeteknél ritkaságszámba menő – belső kommunikációs rendszere, melynek segítségével minden tagtelevízió azonnal el tudta érni az összes többi, s így hatékony és azonnali segítséget remélhetett a kollégáktól. A HTOE működtetni kezdett egy belső, kóddal védett honlapot, ahol olyan információkat és dokumentumokat oszthattak meg egymással a tagok, amelyek lényegesen segítettek a munkájukat, megállapodásaikat külső partnerekkel, illetve egy külső honlapot is annak érdekében, hogy megmutathassa magát a kívülvilágnak is. A HTOE stabilizálta a tagtelevíziók kapcsolatát az ORTT-vel, ami alapvető fontosságú volt azok életében. Állandó jogi és gazdasági tanácsadók segítettek a tagok munkáját, akik térítésmentesen segítettek az egyes televíziók problémáinak megoldásában. Az időről-időre felmerült médiatörvény-módosítási lázakban megtette a javaslatait, amelyek természetesen a tervezetekkel együtt a kukába kerültek. Központilag értékesíteni kezdett az egyesület éves szinten húsz percet a tagtelevíziók reklámidejéből, ezáltal bevételeket teremtett, melyekből immár nem csak a működési költségeit tudta fedezni, hanem extraszolgáltatásokat is nyújtott a tagjainak. A HTOE képviselői egyre több fontos konferenciára voltak hivatalosak előadóként, panelbeszélgetések résztvevőiként, a mindenkori kormányzat, állami szervek felé hallathatta a hangját, s a médiapiac hangsúlyos szereplőjeként vehetett részt a jogszabályok, törvények előkészítésében. Évről-évre jól látható fejlődési pályát futott be a szervezet, lassan kitekintett az országhatárokon kívülre is, nem csak tanulmányutak szervezésével, hanem nemzetközi partnerkapcsolatokat keresve.

A kép csaknem idillinek tűnhet, s kívülről valóban az is volt, kinőtt a semmiből egy olyan szervezet, amely hatékonyan tudta képviselni a magyarországi helyi televíziózás érdekeit. Ám mindezt súlyos belső harcok árán sikerült megvalósítani, amolyan igazi magyar vartusként ez a heterogén társaság nem egyfelé húzta a szekeret, hanem rögtön több irányba is, amelyből kettő volt igazán markáns. Ahogyan erősödtek a belső harcok, úgy gyengült a kitűzött cél, s szép lassan ez a valaha céljaiban egységes egyesület kettészakadt, egyre fekélyesebb lett a közös ló háta. Megfelelve a kortárs politikai környezetnek, csendesesen a *politikai befolyás* is

⁴⁸ A tőr szláv eredetű főnév, amely sebe, fekélyt, gennyet jelent, vagyis a gyakori közös használat okán a lónak sebes lesz a háta, nem pedig túros, ahogyan sokan és sokszor – tévesen – használják.

beszívárgott, s egyre jelentősebb terepet kapott, ami akkor volt igazán tetten érhető, amikor tisztviselő-választásra került sor: a politikai erővonalak mentén néha igazán direkt befolyásolási eszközökkel élve kaptak némelyek utasítást a leendő elnök személyére történő szavazást illetően, s a külső szemlélő nem győzte kapkodni a fejét, hogy mekkora energiák összpontosulnak egy társadalmi munkában végzett elnöki pozíció megszerzése érdekében. Ezekre az energiákra számos esetben nagyon komoly szükség lett volna a helyi televíziók érdekeiért megvívandó csatákban, de az egység hiánya, valamint az egyéni érdekek előtérbe helyezése révén sokszor sikerült elbukni azokat, vagy épp nem azt az eredményt érték el, ami kívánatos lett volna.

A helyi televíziós társadalom fennállásának 26 éve alatt, de a közös érdekképviseleti szervük alapítása óta eltelt tizenkilenc év közösségi munka sem volt elegendő ahhoz, hogy a helyi televíziók leküzdjék azt a kicsinyes, provinciális felfogásukat, amely cselekvési metódusként nem az egyesült erő csapásában, hanem az egyéni *ügyeskedésben* látja minden probléma megoldását. Így lehet az, hogy előbb szaladnak a televízióvezetők a polgármesterükhöz, annak érdekében, hogy járjon ki egy bukásra ítélt pályázat sikerességét, minthogy a megszerzett információkat bedobják a közönsébe, s együttes erővel lépjenek fel a források bővítése, illetve például a nem televízióként működő vállalkozók televíziós pályázatból történő kizárása érdekében. Minden erőfeszítés ellenére – legnagyobb tisztelet a kivételeknek – mind a mai napig jobbnak látják az egyéni tárgyalásokat, lobbizásokat a különféle szerveknél, minthogy az egységes fellépés irányába haladjanak. Ennek természetesen rövid távon megvan a maga előnye, de egyik televízió sem szemlélheti rövid távon az életét, pláne, amikor olyan sorsfordító pillanathoz érkezik a magyarországi televíziózás, mint a digitális átállás. Addig lesz vert helyzetben a hazai helyi televíziózás, amíg nem ismeri fel önnön értékeit, amíg nem látja meg azt a hatalmas erőt, amely benne lakozik. Addig tehát maradnak a sirámok a valóban szörnyűséges helyzetükről, amíg a rövid távú egyéni érdekeiket a hosszú távú közös érdekeik elé helyezik, s amennyiben ez a szemléletmód nem változik, lassú agónia során fognak kimúlni egymás után a helyi televíziók, vagy szép csendesen átalakulnak valami egészen mássá, ami azonban már kevésbé a helyi közönség információigényét lesz hivatva kielégíteni.

3.2. Feladatok, összegzés

Tennivalóból akad jócskán: mindenekelőtt valamilyen formában *stabilizálni* kell a helyi televíziók helyzetét úgy anyagi, mint politikai tekintetben. Ehhez a feladathoz lehetne energiákat mozgósítani, hiszen ez mindannyiuk közös érdeke lenne. Ha az érdekképviselet mentén egységes fellépéssel el tudná érni a helyi televíziós társadalom azt, hogy törvényben ismerjék el a közszolgálati feladataik ellátását, s ennek hatására állami alapokból évi két és fél milliárd forintot kaphatnának a meglévő támogatások mellé közszolgálati műsorok gyártására és esetleg technikai beruházásokra, akkor egyfelől rendeződhetnének az anyagi jellegű problémáik, másrészt pedig a fenntartóktól való függetlenedés folyamata is elindulhatna. Ez utóbbi pedig már nem kizárólag helyi tévés belügy lenne, hanem a közérdek tökéletes megnyilvánulása, hiszen lehetőséget teremtene arra, hogy kevesebb mértékű politikai befolyás érvényesüljön a televízió-vezető kiválasztásánál, ami a szakmaiság erősödését, a köz igényesebb és széleskörűbb tájékoztatását is jelenthetné egyúttal.

A HTOE előtt álló további feladat az archívumok értékeinek megmentése. Ezek olyan nemzeti kincsek, amelyek országunk kultúrájának, történelmének szerves részei, s ehhez méltatlanul javarészüik olyan adathordozón leledzik – VHS kazetta –, amelynek minden perc késlekedés számít. Egy húszéves VHS kazettát már lejátszani is extrém sportnak minősül – a

kockázati értékét tekintve –, ezért a lehető legrövidebb időn belül biztosítani kell azokat a forrásokat, amelyek segítségével ezek megmenthetők lennének. És ne tessenek itt komoly összegekre gondolni, nem igényel különleges technikai beruházást az elképzelés, talán egy régi számítógép és egy VHS videomagnó is elegendő lenne, de azt az embert, aki heteken, hónapokon, esetleg éveken keresztül mással nem foglalkozik, mint az archivált anyagok DVD-re írásával, azt valahogy meg kell fizetni, mert az adásból kiszakítani senkit sem lehet. De a hangsúly az időn és annak vasfogán van... Ugyanakkor nem kevésbé fontos, hogy a Nemzeti Audiovizuális Archívum ezeket az értékeket befogadja, és archiválja az utókor számára.

Egységes fellépésre lenne szükség a digitalizáció esetében is, hiszen, ahogyan a reklám mondotta egykor: aki kimarad, az lemarad. A HTOE ugyan részt vett a Digitális Átállás Stratégiájának (DÁS) kidolgozásában, s annak végső változatában helyt is kaptak az észrevételei, ám valahogy a kormány elé terjesztett, majd a parlament által elfogadott, a műsorterjesztés és a digitális átállás szabályairól szóló törvényből a helyi televíziók mégis kimaradtak. Vagyis csak majdnem, mert arról például rendelkezik a törvénytervezet, hogy a *„műsorterjesztőt - kapacitásának legalább tíz százalékáig, de legfeljebb három műsorszolgáltatóig - a helyi műsorszolgáltatók szerződéses ajánlatára – különös tekintettel a helyi közműsor-szolgáltatóra vagy helyi nem nyereségérdekelte műsorszolgáltatóra - szerződéskötési kötelezettség terheli.”* Köszönet a médiatörvénynek, melyből egy az egyben emelték át ezt a mondatot, s amely eddig is számos konfliktus forrása volt a helyi televíziók és a kábelszolgáltatók között. Ez ugyanis nem jelent mást, mint hogy az új törvényi szabályozásban sem veszi figyelembe a jogalkotó a helyi televíziók speciális helyzetét, hangsúlyos közszolgálati szerepét, a helyi értékek közvetítésének szinte kizárólagos módját, s e szabályozás következményeként ismét elindulhatnak a csatározások a kábelszolgáltatók és a helyi tévék között, hogy ki és mennyit fizessen a másiknak. Holott a jogalkotónak ki kellett volna kötnie a tervezetben – az említett értékek okán – az ingyenességet, egyszerre elismerve a kábelszolgáltatók felé az általuk nyújtott szolgáltatás, míg a helyi televíziók felé a közszolgálatosság képviseletének értékét.

A helyi televíziózás márpedig úgy tűnik, kimarad, annak ellenére, hogy minden konzultáción hangsúlyozták a kormányzati szereplők a helyi értékek és a közszolgálati tartalmak kiemelten fontos jelentőségét. A HTOE azonban nem volt elég harcos: a Digitális Átállás Stratégiához és a Nemzeti Audiovizuális Stratégiához is csak egy alig másfél oldalas, általánosságokat és különféle kérdéseket tartalmazó, de valós, tételes alternatívát nem biztosító véleményt nyújtott be, mintha az egész ügy nem is lenne életbevágóan fontos a helyi televíziók számára. Létfonosságú lett volna egy szakmailag megalapozott, komoly anyagot letenni az asztalra, olyat, amelyet a helyi televíziósok egységesen támogatni tudnak, amelynek előkészítésében részt vettek, s amely konkrét rendelkezéseket követel a jogalkotótól. Ehhez azonban nem elegendő üléseket tartani, megvitatni az aktuális helyzetet, hanem kész és komplett tervezeteket kell letenni a döntéshozók asztalára, akár tetszik a munka, akár nem. Ezt a helyi televíziós társadalmon belül széleskörű egyeztetéseknek kell megelőzniük, ahol a HTOE vezetőségének konkrétan megfogalmazott koncepciókkal kell a tagság elé állniuk. Nem engedheti meg magának a helyi televíziózás, hogy ne írjon meg akár egy komplett törvénytervezetet is, ha az az elemi érdekeit szolgálja! De sajnos mégis megengedi, mondván, hogy miért is dolgozzon azok helyett, akik a törvénytervezet megalkotásáért fizetést kapnak.

Mivel a világ fejlődése nem áll meg, bizony minden fronton lépést kell tartani a médiapiaci szereplőkkel. Hosszasan lamentáltunk afelett, hogy a médiaügynökségek által egyetlen elfogadott mérési metódus az AGB nevével fémjelzett műszeres mérés amivel helyi

televíziókat nem lehet reprezentatív módon mérni. Ennek ellenére valahogyan mégiscsak be kell törni az országos reklámpiacra, s ezt jelen tudásunk szerint másképp el nem érhetik a helyi tévék, mint ha áldoznak rá nem kevés pénzt – vagy megfelelő mennyiségű energiát az ORTT meggyőzésére egy kutatás megfinanszírozására, egyedi pályázat keretében – és három, vagy négy negyedévben megméri a helyi televíziók nézettségét. Ha a már egyszer vezetőségi döntéssel kiválasztott ajánlatot, a Szonda-Ipsos javaslatát elfogadva megtörténik a nézettségmérés, akkor a helyi tévék sok éves álma teljesülne: bekerülhetnének az ügynökségek szoftvereibe, s onnantól már csak rajtuk áll, hogy azt hogyan tudják kihasználni. Ezt azonban még el kell érni, előbb-utóbb létfontosságú lesz a számukra, egészen addig, amíg a digitális átállás fejlődése során majdan mindenütt meg nem valósul a kétirányú adatforgalom, hiszen akkortól a jelenlegi módszert és adatait ki lehet dobni a kukába, a műsorszolgáltatóknak pontos napi információjuk lesz minden egyes nézőjük televíziós szokásairól.

A nézettség okán pedig visszatértünk ismét a szakmaiság kérdéséhez: megfelelő nézettséget csak tartalmas műsorokkal lehet elérni, azokhoz viszont pénz kell, ez a kereskedelmi televíziózás körforgása. Ugyan a helyi televíziók sajátos meghatározása hiányzik a médiatörvényből, ahogyan arra már utaltunk, a többségük – egyéb lehetőség híján – kereskedelmi csatornának tartja magát. A szakmaiság erősítése sokféleképpen történhet, ezek közül egy kiváló példa az évenkénti szakmai díjak átadása. A HTOE hagyományosan minden évben a tavaszi helyi tévés találkozóra hirdeti meg a Helyi Érték Díjak átadását, amelyre tagtelevíziók pályázhatnak, különféle kategóriákban⁴⁹. Eleinte televíziós alkotók pályázhattak, akik közül kategória-győzteseket hirdetett a szakértő zsűri⁵⁰, s akik oklevelet és pénzzutalmat kaptak. A HTOE vezetősége később – az egyik vezetőségi tag indítványára, mely szerint, ha valamely győztes alkotó elmegy a tévétől, akkor ne vihesse magával az oklevelet – úgy határozott, hogy alkotók helyett tagtelevíziók pályázhatnak, és pénzzutalom helyett tárgyzutalmat kapnak a győztesek, de díjazták az első három helyezettet is kategóriánként. Az új rendszer hatására jócskán csökkent a pályázók száma, de néhány televízió gazdagodott értékes Zsolnay-díjakkal és oklevelekkel. A HTOE vezetősége jelenleg is fontolgatja a régi rendszer visszaállítását, kivéve a televíziós alkotók pályázási lehetőségének restaurációját. Pedig, ha valaminek lenne értelme, akkor az a tagságon belüli pályázási lehetőségek kapujának tágra nyitása, és a pénzzutalommal történő motiváció, hiszen az erkölcsi dicsőségen felül minden alkotóműhelynek áldás az anyagi elismerés is. Annál is inkább lényeges pont a motiváció, mert a tavaszi találkozók során nem csupán díjkiosztás van a zsűri döntése alapján, hanem külön programként szerepel a benyújtott pályaművek értékelése a zsűritagok részvételével, bejátszók vetítésével. Egyfajta kisebb szakmai képzés zajlik minden tavaszi találkozón, amennyiben a benyújtott pályamunkák erényeit és hibáit közösen elemzik az alkotók a felkért szakemberekkel. Ugyanakkor a győztes alkotóműhelyek számára felbecsülhetetlen értékű egy ilyen szakmai díj, hiszen mutatja, hogy helyes az irány, amerre tart a televízió, s emellett szűkebb és tágabb környezetükben egyaránt önnön létjogosultságukat igazolja, melyre nagyon komoly szükség, hiszen számos település önkormányzata épp e létjogosultságot kérdőjelezi meg. A Helyi Érték Díj tehát erős tartást, megbecsülést és presztízszt ad a díjazottaknak, s maga a pályázat kiváló lehetőség arra, hogy felmérjék, hogy hol is tartanak a szakmai munkában.

A HTOE új időszak előtt áll, de ez már egy felnőtt szervezet, ahogyan a helyi televíziózás is szép lassan azzá vált. Hosszú út vezetett a bájos, olykor társadalmi munkában végzett,

⁴⁹ 2007-ben négy kategória: hírműsor, tematikus magazinműsor, dokumentumfilm, magazinós riport, vagy kisfilm.

⁵⁰ 2007-ben a zsűri tagjai: Bernát György (a TV2 volt hírigazgatója), Surányi András (dokumentumfilm-rendező), Rónay Ferenc (a HTOE Etikai Bizottságának tagja)

autodidakta módon elsajátított közösségi televíziózástól a mai, ipari termelésnek megfelelő professzionális televíziós tartalomszolgáltatásig. A jövő televíziózásának főbb irányai láthatóak ugyan, de számos út vezet arrafelé, s kérdés, hogy a helyi televíziók melyiket, vagy melyeket választják. Az érdekképviselőnek kiemelkedő szerepe lesz, mert ahogyan eddig is, a helyi televíziók rendkívüli módon egymásra lesznek utalva, hiszen a regionális hálózatok kialakítása, illetve a kistérségi televíziózás már ma is látható jelei és alapjai a jövőbeni együttműködéseknek.

A jelen helyzetben néhány *sarokpontot* igyekeztünk megvilágítani, ahol lényeges feladata van a helyi televíziók érdekképviselői szervének.

Nem esett szó a Hálózat TV-ről, melynek egy külön tanulmány tárgyát kell képeznie a maga történelmével, megszületésének szükségszerűségével, működésének jelentőségével és a helyi televíziók – mint tulajdonosok – hozzá való igen sajátos viszonyulásával. Nem esett szó arról, hogy vajon mi lesz ha nem lesz – legalábbis a mai értelemben vett – ORTT, Műsorszolgáltatási Alap, hogyan juthatnak majd támogatáshoz a lokális műhelyek, miként kezeli majd őket a politika, lesz-e beleszólásuk a saját életükbe? Mindez annyira képlékeny és a jövő politikai homályába vesző kérdés, hogy hosszasan e pillanatban erről érdemben nem tudunk beszélni.

A helyi televíziók egy olyan közösséget alkotnak, amely már elérte, hogy a helyi demokráciák nélküle nem lehetnek igazán teljesek. Egy olyan fórum, amelyre a helyi társadalmaknak égető szüksége van, az értékeik, kulturális identitásuk megőrzése, illetve a helyi közösséget építő és erősítő hatása miatt. S a helyi tévék egyenként hiába bizonyítják nap, mint nap az életképességüket, létük szükségszerűségét, voltaképpen ők maguk azok – és természetesen a lehetetlen jogi környezet –, akik okozói lehetnek önnön elsovadásuknak. A Helyi Televíziók Országos Egyesületének ezért a legfontosabb feladata nem a külső tennivalókra irányuló kötelezettségei, hanem önmaga vizsgálata kell, hogy legyen. A szervezetnek szembe kell néznie azzal a kihívással, amely ott áll az egész ország előtt is: a megosztottság problematikájával. A legkomolyabb és legsürgetőbb „érdekképviselői” feladat tehát a helyi tévék sorainak rendezése, erejük összefogása, hogy legalább a külvilág felé mutasson ez a heterogén társaság határozott egységet. Ha ugyanis a helyi televíziók egyesíteni, és egy közös cél elérésére tudják összpontosítani azt a *felmérhetetlen* erejű politikai-gazdasági kapcsolatrendszert, amellyel rendelkeznek, akkor olyan erőket tudnak megmozgatni, amelyekkel minden akadályt könnyedén leküzdhetnek, hiszen az összesített lobbijükön túlmenően övek a nyilvánosság fegyvere is.